
Kijken en luisteren

Een complete leerlijn 'Kijken en luisteren' op de Scholen Gemeenschap Lelystad

Als je een paar fragmenten bekijkt van Herman Finkers, besef je dat kijken en luisteren tegenwoordig geen van elkaar gescheiden onderdelen zijn in het taalonderwijs waarin we de taal als communicatiemiddel ondervinden. Bijvoorbeeld de scène waarin hij meldt dat er genoeg dieren zijn ... genoeg om te eten. En dat we dus een kleine cursus eend-in-grill krijgen. Op de klanken van een typisch crematoriumlied schuift er dan een eend op zilveren schaalte over de vibrafoon naar de grill. Juist het samengaan van beelden en geluiden die in ons dagelijks leven absoluut niet bij elkaar horen, is kenmerkend voor dit soort humor. Kijken en luisteren gaan samen, vullen elkaar aan. In communicatief taalonderwijs zijn kijken en luisteren ook niet van elkaar te scheiden onderdelen. Het CITO maakt er zelfs een toets voor. Dat is toch ook wel een bewijs voor deze stelling.

Ik zal hier vertellen wat wij op de Scholen Gemeenschap Lelystad (SGL) doen in een poging een leerlijn kijken/luisteren neer te zetten. De SGL is een school met 1500 leerlingen, waarvan ongeveer 25% van niet-Nederlandse afkomst. De SGL heeft heterogene brugklassen 1 en 2, afdelingen lwo, vmbo, havo en vwo met Latijn. We volgen bij Nederlands het concept dat taal gebruiken en andermans gedachten volgen, zowel bij spreken en schrijven als bij lezen en luisteren aan bod komen. We gebruiken de methode *Nieuw Nederlands* (Wolters Noordhoff, 1999) en bouwen daarvan allerlei situaties uit die ons voor de communicatie goed en leerzaam lijken, zoals sollicitatiegesprekken of aansprekende thema's als 'geld' of 'pesten' in klas 1. In overleg met de mentor en afhankelijk van de situatie in de klas organiseer je als docent Nederlands meer activiteiten rond zo'n thema waarbij de communicatie natuurlijk van groot belang is.

Voor de afsluitende toets in klas 4 gebruiken we de toets kijken / luisteren (CITO, 2003) en we oefenen daarvoor ook met toetsen van voorgaande jaren.

Omgaan met televisie

Maar er is meer. Onze leerlingen moeten leren hoe ze het beste de informatie van de televisie kunnen halen. Maar ze moeten ook weten dat de tv-makers de informatie sterk selecteren voordat ze de uitzending samenstellen. Als we niet oppassen, denken leerlingen dat bijvoorbeeld in Mozambique de mensen voortdurend huilen, of dat deze mensen niet gewoon in steden wonen met auto's en trams en dergelijke. Een geoefende kijker weet dat de nieuwsdienst vooral gericht is op ellende, dat goed nieuws geen interessant nieuws is. De selectie van het nieuws is dus een heel belangrijk onderwerp.

Op mijn school is het een uitgangspunt dat de leerlingen dit soort dingen beter leren als ze zelf ook wel eens kleine programma's maken. Dan moeten ze zelf de keuzes maken die normaal gesproken voor hen worden gemaakt. Een heel goede voorbereiding daarop is de videoband 'Media onder het mes' (NPS/Miramedia), waarop in een kleine tv-serie van zes fragmenten met een duur van tien minuten wordt getoond hoe een brandje in een school door de leiding, de krant en de leerlingen wordt verwerkt. In elke aflevering gaan de verslaggevers verder op zoek naar mogelijke daders. Ook leerlingen en directie blijken natuurlijk zo hun eigen gedachten te hebben. Ook na de laatste aflevering weten de leerlingen niet zeker wie het vuur heeft aangestoken, waardoor ook hun eigen vooroordelen in de uiteindelijke discussie naar voren moeten komen. Want in de klas zijn ze het natuurlijk niet allemaal eens. Het is de bedoeling dat je met de leerlingen napraat over wat ze hebben gezien, met steeds de vraag: wie heeft het volgens jou gedaan? Altijd gevolgd door de vraag: wie heeft wie verdacht gemaakt en denk je dat dat in het gewone leven ook zo gebeurt? Het lespakket bevat verder nog een boekje met allerlei vragenformulieren over mediagebruik. Wij hebben daaruit ons eigen pakket samengesteld dat we naast de filmfragmenten aan de leerlingen voorleggen. Meer informatie bij Miramedia die dit materiaal heeft uitgegeven: advdam@miramedia.nl

Kranten

Deze lessen draaien we in klas 2 waar ze gevolgd worden door het krantenproject. Daarin onderzoeken de leerlingen de verschillen tussen landelijke kranten, ze praten met een journalist in de klas, en ze schrijven zelf stukjes over actuele onderwerpen voor de plaatselijke krant. Al jaren stelt de krant daarvoor 2 of 3 keer een halve pagina ter beschikking. Wij werken met het huis-aan-huis blad, maar een betaalde plaatselijke krant biedt misschien soortgelijke mogelijkheden. In klas 3 werken de klassen met de CD ROM 'DJ Gone' over een DJ die verdwijnt. Is hij ontvoerd? De CD verschaft allerlei materiaal waarvan de leerlingen een nieuwsitem kunnen samenstellen. Over dezelfde verdwijning ontstaan dus op grond van hetzelfde materiaal heel verschillende items.

Leerlijn kijken/luisteren

Hieronder wordt kort aangegeven wat op de SGL wordt aangeboden met het oog op kijk- en luisteronderwijs, dat wordt gebracht als media-educatie. Naast de stof uit *Nieuw Nederlands* worden ook steeds andere werkvormen of onderwerpen gebruikt.

Per leerjaar

Klas 1

Informatie *Nieuw Nederlands*

Informatica waarbij typen in Word en surfen op internet aan bod komen.

Klassenfilm in het project Bazar

Klas 2

Informatie *Nieuw Nederlands*

Media onder het Mes

Krantenproject

Klas 3

Informatie *Nieuw Nederlands*

CD ROM 'DJ Gone'

Verfilmde boeken (*Kleine Blonde Dood* of *Het Bittere Kruid*)

Documentaire (dit jaar over roken)

TV programma 'Het Heilig Vuur'

Luisteren en spreken met kaartjes voor rollenspellen

Lagerhuis

Klas 4

Informatie *Nieuw Nederlands*, ook over vragen stellen, doorvragen, adviesgesprekken

Sollicitatiegesprekken (met docent en medeleerlingen)

Duo presentaties (soms met power point, altijd spreken en discussie)

Fragmenten verfilmde boeken

CITO-toetsen kijken/luisteren

Luisteren en spreken met kaartjes

Lagerhuis

Adressen

Een leerlijn met behulp van media educatie. Voor wie het onderwijs 'kijken/luisteren' in een breder kader wil zetten, volgen hieronder adressen die daarbij nuttig kunnen zijn. Afhankelijk van de lokale mogelijkheden, zul je zelf contacten kunnen leggen.

Krant in de Klas (gratis 2 weken kranten in de klas / lesideeën / lespakket / krantenpakket van één dag: Postbus 12040 1100 AA Amsterdam ZO, telefoon 020 4309190 e-mail

kik@uitgeversverbond.nl

Plaatselijke krant : contacten met journalisten/jongerenpagina

Publieke omroep : dag van de media,

www.omroep.nl/mediamind

Lokale omroep : incidentele contacten uitbreiden tot samenwerking

School TV beeldbank : clipjes over uiteenlopende onderwerpen, schooltvbeeldbank@teleacnot.nl

Miramedia : videoband (*Media onder het mes*) en CD ROM (DJ Gone) media educatie,

www.replay4me.nl of e-mail

advdam@miramedia.nl

CITO : toetsen kijken/luisteren

BAZAR project VMBO : project leesbevordering te bereiken via Stichting Lezen Amsterdam, www.stad.net/bazar

Filmeducatie : CD ROM film maken en monteren, www.filmeducatie.nl